

MIHAI RUSU

**DIALOG EPISTOLAR:
MIHAI EMINESCU - VERONICA MICLE**

**(STUDIU CRITICO-LITERAR)
Ediția a II-a, revăzută și completată**

© Editura EIKON

București, Calea Giulești 333, sector 6
cod poștal 060269, România

Difuzare / distribuție carte: tel/fax: 021 348 14 74
mobil: 0733 131 145, 0728 084 802
e-mail: difuzare@edituraeikon.ro

Redacția: tel: 021 348 14 74
mobil: 0728 084 802, 0733 131 145
e-mail: contact@edituraeikon.ro
web: www.librariaeikon.ro, www.edituraeikon.ro

Editura Eikon este acreditată de Consiliul Național al Cercetării
Științifice din Învățământul Superior (CNCSIS)

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României

RUSU, MIHAI

Dialog epistolar : Mihai Eminescu - Veronica Micle / Mihai
Rusu ; pref. de Mihai Cimpoi. - București : Eikon, 2024
ISBN 978-606-49-1195-7

I. Cimpoi, Mihai (pref.)

821.135.1.09

Editor: Valentin Ajder

E I K O N

București, 2024

DIAGRAMA UNEI MARI IUBIRI

Mihai Rusu vine, cu o consecvență pasionară salutară, să ne reintroducă în labirintul dedalic al unei mari iubiri în care se pot distinge atât tipurile cunoscute și teoretizate (Eros sau iubirea-pasiune, Agape sau iubirea împlinită, stadiile platonice, corporale, matrimoniale ș. a.), cât și cele determinate de raporturile dintre doi poeți puse și sub semnul psihologiei creației, deci al unor factori formatori de natură intelectuală. În țesătura complexă a acestor raporturi se amestecă și firele de urzeală ale prieteniei spirituale (în sensul lui Plato), afinităților electivă (goetheene), și similitudinilor de temperament de caracter, de viziune asupra lumii. Se poate spune, generalizând, că Veronica Micle este ființa eminesciană, cu un program po(i)etic sub semnul modelator tras la indigo și realizat, desigur, cu puterile ei creative mai modeste, și că Eminescu urmărea, după propria mărturisire, o legătură ideală ca cea dintre Amor și Psyche.

Deși de natură diferită, platonice, discretă, relativ ceremonioasă din partea lui Eminescu, marcată de îndrăzneală și de elanuri de intimitate din partea Veronicăi Micle, relațiile dintre cei doi (epistolare și concret afective) dezvăluie, în opinia lui Călinescu, o notă comună: „Și pentru unul, și pentru celălalt, această corespondență era un exercițiu sufletească necesară. Eminescu condensa în Veronica toate aspirațiunile sale afective, nerealizabile în viața de toate zilele, pregătindu-și astfel și sublimându-și materia poeziilor sale erotice; pentru tânără d-nă Micle – scrisorile, întocmite pe furiș, în spaima de a fi spionată, constituiau un ce romantic și, în afară de aceasta, ca poetă, ea simțea negreșit o vanitate ascunsă a se lăsa cântată și de a sta în corespondență cu un poet pe care-l bănuia mare” (G. Călinescu, *Viața lui Mihai Eminescu*, București, 2002, p. 173).

Prin urmare, un biograf al romanului de iubire dintre cei doi (dintre un mare poet și o autoare de versuri care se vroia poetă în umbra lui modelatoare și ocrotitoare) nu poate să treacă peste această complexitate.

Dar are în față și alte inconveniente, uneori insurmontabile: paternitatea incertă a unor scrisori (sunt ale poetului sau ale unor plastografi de tipul lui Octav Minar ?), existența doar a unor „concepte (scrisori neexpediate), schimbările, „împodobirile”, „adnotările”, trecerile la subsol întreprinse de Veronica Micle sau de editorii corespondenței, trunchierile și paginile rupte din scrisorile lui Eminescu. Unde mai punem că unele răvașe, din anumite rațiuni strategice, au fost arse de poetă sau de urmașele ei. Rămân, în acest caz, doar ipotezele și deducerile care se pot face despre momentele și stările sufletești ale celor doi din alte epistole sau din poezii.

Cum procedează biograful nostru? În mod firesc, ne oferă materialul documentar disponibil, căutând să stabilească și data concretă, și anturajul în care au fost scrise epistolele, reproducând comentariile criticilor și istoricilor literari, ale editorilor și celor care s-au aflat în legătură cu epistolierii.

Scrisorile se reproduc integral în ordine cronologică, specificându-se că dialogul epistolar „explorat pe seama noastră” enumeră 263 de scrisori, dintre care 134 sunt ale ei și 129 ale lui (să vezi și să nu crezi: numărul din ambele părți este aproape egal !). Sunt trecute în revistă, cu deosebită meticulozitate bibliografică, toate scrisorile cu titluri după adresările reverențioase și „nebunatic de dezmiertătoare” (*Stimată doamnă, Dulcea mea amică, Mult iubite Titi, Dragul meu iubitel*). Apoi, este urmărit, și eventual corectat sumarul mai multor ediții ale corespondenței, datorate lui Lucian Chișu, Tudor Nedelcea, Dimitrie Vatamaniuc, Simona Cioculescu și altora.

Dând dovadă de o exemplaritate deontologică în ce privește prezentarea tabloului documentar al dialogului epistolar, Mihai Rusu însoțește absolut fiecare scrisoare cu un comentariu analitic personal, coroborat cu opiniile ce s-au emis de alții, transcrise parțial, integral sau într-un registru intertextual, în care păreri se intersectează, se suprapun sau se distanțează una față de alta.

Se conturează clar, cu grija exactității și cu arguție, etapele raporturilor dintre cei doi, dar și ale evoluției lor poetice și intelectuale (în special ca personaje publice și ca prezențe în mediul social și cultural, în anturajul *Juni-mii*). Vocația de pedagog – psiholog îl ajută să scotocească, precum zicea Ion Creangă, „cotloanele scrisorilor” și să decripteze ce se ascunde în ele: momente și stări sufletești, reacții polemice, aluzii la persoane din „cercul strâmt” al contingentului, consemnări ale preocupărilor de moment (ce scriu, ce probleme îi frământă, ce proiecte au), reflecții autoscopice (căci amândoi își cercetau atent propria fire), mărturii despre „dureroasele împrejurări” (zice poetul) sau „jalnice situații” (zice poeta) în care se pomenesc, în care li se trezește conștiința că „sunt oameni pierduți pentru societate”, numeroasele clipe ce intră în diagrama psihognostică a iubirii: supărare, gelozie, regrete, dezamăgire, „adâncă durere”, „plâns cu lacrimi de duioșie și „mângâiere”, bănuiele de tot felul, tăceri scurte sau îndelungate, imputări, obide, capricii, singurătate, speranță, tristețe, incapacitate momentană de a gândi ceva sau de a lucra, impresii și sentimente produse de lectura unor poezii (modul cum admiră Micle *Atât de fragedă...*, amestecul cu gelozie că-i dedicată altei ființe), dorința de apropiere, teama de a fi uitat de Celălalt, suferința (fizică, morală) și multe altele.

Comentariile biografului prezintă un deosebit interes pentru cititor și pentru exegetul-eminescolog atunci când se face o legătură între aceste mo-

mente și stări, „izbucniri” ale sentimentelor de dragoste – ardente, la înalte cote existențiale -, și anumite jaloane ale evoluției creației celor doi: bunăoară a unor clipe de înseninare cu perioada elaborării *Luceafărului*; poetul dă dovadă că este un ins generos, ocrotitor chiar și atunci când îi mărturisește partenerei sale că „așteaptă telegramele de Havas ca să scrie iar, să scrie de meserie, scrie-mi-ar numele pe mornânt și n-aș mai fi ajuns să trăiesc”.

Pe tot parcursul studiului său critico-literar comentariile se țin lanț, fără a respecta o terminologie literară uzuală, fiind expuse sub formă liberă în limbaj cotidian, oralizant sau în chip metaforic inflammat baroc: „strunindu-și repezeala, scrie el pe marginea unei scrisori din 3 ianuarie 1880, se înduplecă brusc și răspunde totuși la cel iubit. Starea ei de chin, frământul ei greu de reglat o fac să-și iasă din sărite. În urma calculelor sembrate – „de opt zile” – de tăcere care au umplut-o de grele tristeți ca de lagăr închis”. În dialectica ambiționării și în debușeul aprigului gând, mugurul vorbeii nu-i nutrit în rădăcina dulce și nici pornit din fagurul de miere al fiorului de adineauri. Amărăciunea pare să-și fi făcut locaș durabil în sufletul ei”.

Astfel de comentarii poetice arborescente abundă, dând în ansamblu fișele caracterologice care se conțin în considerațiile biografului și în scrisorile reproduse, se conturează două fizionomii distincte. Una este a lui Eminescu, ființă măcinată progresiv, în raport cu cea pe care o iubește cu o implicare romantică totală, de mizerii trupești și fizice care „l-au împresurat întotdeauna și i-au lăsat un dezgust de viață și de tot”. Poetul a operat cu bisturiul autocunoașterii, „deschizând, așa cum remarcă Marin Mincu, răni și exteriorizând o desperare mută, aproape kierkegaardiană a aceluia aflat la limita ontologică a autosuportabilității”.

Cealaltă este a Veronicăi Micle, ființă plină de contradicții, presupuneri și îndoieli, care caută persuasiv „traiecte acționale” de a ajunge la Eminescu și de a se afirma plenar ca personalitate.

Gândul-cheie al demonstrației lui Mihai Rusu e că, în lumina iubirii, cei doi s-au sacrificat unul pentru altul în egală măsură.

Meritul studiului îl asigură bogatul material documentar, buna cunoaștere a eminescologiei mai cu seamă: în ce privește raporturile dintre mereu frământatul și pus pe jarul dorului Eminescu și „superstițioasa și fatalista” Veronica Micle, în urmărirea a tot ce se întâmplă în „dialectica” năzuroasă și năzuitoare a acestor raporturi.

DIN POMETUL IUBIRILOR PĂMÂNTEȘTI

La timpul așa cum este, vântul așa cum bate, femeia așa cum e ea. Spaniolele, cele mai de preț dintre femei, iubesc cu fidelitate: inima lor e sinceră și pătimasă, dar poartă un stilet în sân. Italiencele sunt lascive, dar caută umeri lați și își măsoară iubitul cu sentimentul de croitor. Englezoaicele sunt exaltate și melancolice, dar sunt reci și afectate. Nemțoaicele sunt iubitoare și blânde, dar fade și monotone. Franțuzaicele sunt spirituale, elegante și voluptuoase, dar mint ca toți dracii.

Alfred de Musset

Vremea a legat în conuri de lumină iubiri declarate *sine scripto loqui*, iubiri mărturisite pe răbojuri sau în pagini de vechimi abia deslușite, care amintesc de Sulpicia¹ și Cerinte², de Catull³ și Lesbia⁴, de elogiile dulci

¹ Sulpicia – unica poetă între bărbații poeți din Roma antică (sec. I e. n. – d. 50), fiica lui Servus Sulpicius Rufus, tribun, jurist, pretor (a. 65 î. e. n.), consul (a. 51 î. e. n.). Dovedit faptul că „de la Sulpicia au ajuns până la noi doar 11 elegii de dragoste, tipărite, împreună cu elegiile lui Ligdam, în cea de-a patra carte a lui Tibul. În aceste elegii, poeta își deapănă îndrăznețta firul iubirii pătimase către Cerintus, stările sufletești redându-le simplu și firesc, sfidând cu semeție stavilele prejudecăților de clasă”. (A se vedea: Iubire și speranță. Din lirica feminină universală. Selecție de Leonida Lari și Anatol Ciocanu. Chișinău, *Literatura artistică*, 1988, p. 8).

² Cerintus, iubitul Sulpiciei care îi închină elegia *Lui Cerintus: Lumina mea, pădurea mi-ar deveni plăcută, / În umbre de răcoare am sta îmbrățișați*; sau *Vreau să-ți potoli pe-o clipă avântu-n vânătoare, / Iubite, te așteaptă fierbintele meu braț*. Dragostea dintre ei e înălțată și-n elegia *Iubirea Sulpiciei: La mine ți-o fi gândul tău suferind, Cerinte, / Când trupu-mi arde-n chinuri acum nerebădător? Sau De te-am lăsat azi noapte ca să te chinui singur - / Al patimii foc propriu de tine-am vrut s-ascund*. (A se vedea: *Iubire și Speranță*. Din lirica feminină de dragoste, Selecție de Leonida Lari și Anatol Ciocanu, op. cit., pp. 9-11).

³ Catul/Caius Valerius Catulus (n. 84 – d. 54 î. e. n.), poet latin de la care au rămas 116 poezii, unele de două versuri, altele de 480 de rânduri. În poezia sa, scrisă în vers alexandrin, predomină gelozia și dragostea pentru Lesbia.

⁴ Lesbia, pseudonimul adoptat de Clodia Catull (n. 94 – d. 50 î. Hr.), una din surorile „tribunului Clodius Pulcher, soția lui Q. Metellus (d. 59 î. Hr.). Reputată la Roma pentru frumusețea, inteligența și viața ei scandaluoasă. Sub numele de Lesbia este cântată de iubitul ei, poetul Catul, dar virulent atacată de Cicero în scrisorile sale”. (A se vedea: Horia C. Matei. *Enciclopedia Antichității*, Ediția a II-a. Ed. Meronia, București, 1996, p. 93). Lesbia s-a învrednicit de cele mai multe poezii de dragoste ale lui Catul. Între ele și elegia *A murit vrabia Lesbiei*. Dar ardoarea poetului pentru femeia iubită se schimbă în durere, apoi într-un dezgust provocat de trădarea și decăderea ei.

înălțate femeii⁵, de lunecosul cod curtenesc⁶, de aventura cavalerilor⁷ și de poezia cea dulceagă a trubadurilor⁸. Iubiri și iubiri, unele proiectate în visul bărbatului pe sub semnul supunerii totale față de femeia dorită⁹, altele transfigurate de prin operele anterioare în cele ce urmează¹⁰, unele încuviin-

⁵ Vizăm epistolele lui Venantius Fortunatus (n. 525 – d. 600) către Radegonde, soția regelui franc Clotar I, retrasă în mănăstirea Sancta Crus din Pictavium (Pointers) și către Agnes, nepoata acestei prințese turungiene.

⁶ Ne referim la lirica trubadurescă și la cele 7 cântoane ale trubadurului Jaufré Rudel (d. 1149). El cânta, după obiceiurile timpului, dragostea pentru femeia de departe (cunoscută, dar de necucerit, pentru că avea soț sau era din societatea înaltă. Iubita era necunoscută, visată și întruchipată ca subiect al dragostei ideale. Prin anul 1190, clericul André le Chapelain găzduit de Marie de Champagne și inspirat de lucrarea *Arta iubirii* a lui Ovidiu, scrie trei cărți: *Despre arta de a iubi cu cinste*, *Tratat despre dragoste* și *Leacurile dragostei*. Primele două cărți etapează preceptele (canoanele) iubirii prin dialog, argument teoretic și confirmare logică, la mijloc fiind 21 de întrebări urmate de răspunsuri ca rezultat al dezbatărilor de la curte. A treia, arată și niște căi de respingere a dragostei în defavoarea poziției feministe (femeii). *Arta iubirii* e arătată și în versurile 35-37 din *Romanul trandafirului* conceput prin 1225 de Guillaume de Lorris (d. 1238). Bobocul de trandafir personifică femeia iubită. Lucrarea aceasta, continuată după 40 de ani de Jean Clopinel de Meung-sur-Loire. Prin 1280, aceasta definește 17.000 de versuri schimbând și denumirea lucrării în *Oglinda îndrăgostiților*, reflectarea acesteia având însemnătatea ei în Evul Mediu.

⁷ O mărturie în acest sens e romanul *Èrce et Enide* a clericului Chrétien de Troyes (n. 1135 – d. 1164), autor de romane curtenesci. De prin 1160, acesta scrie, pe la curțile celor bogați, poezii erotice cuprinzând intriga, aventura. Lirica de curte înflorește prin 1180 cu numele *Minnesang* (*cântec de iubire*).

⁸ A se vedea: Ion Zamfirescu. Margareta Dolinescu. Istoria literaturii universale. Volumul I. Antichitatea. Evul Mediu. Renașterea. Editura didactică și pedagogică, București, – 1970, p. 136.

⁹ A se vedea: 1. Cele 5 epistole de dragoste (perioada: 1171-1190) din creația largă a trubadurului Arnaud de Mareuil din provincia Dordogne; 2. Romanul lui Chrétien de Troyes *Lancelot sau Cavalerul cu cărușă* scris la îndemnul Marie de Champagne în 1172. E vorba de supunerea absolută a cavalerului față de iubită, care este, în acest caz, Guenièvre, soția lui Arthur (rege), dar, mai drept, conducător militar din Țara Galilor (sf. sec. VI), simbol al luptei bretonilor împotriva saxonilor. Despre acesta scrie Geoffroy de Monmouth, scriitor din Țara Galilor (n. 1100 – d. 1155) în cartea *Istoria regilor britanici* (1136).

¹⁰ Ne referim la lucrarea *Caprifoliul* de Marie de France (n. 1140 – d. 1200), prima poetă din literatura franceză. În *Caprifoliul* e transfigurată tragica iubire dintre Tristan și Izolda. Autoarea a scris 12 povestiri după anul 1160 cunoscute sub numele de *Lais* unde găsim aventura iubirii tragice de cele mai multe ori. Marie de France mai scrie lucrările *Guigemar*, *Lanval*, *Eliduc*, *La Laotie* (*Privighetoarea*), *L'Isopet* (*Fabule*), *Purgatoriul sfântului Patriciu* ș. a.

țând pedepsirea soțului gelos¹¹, altele condamnând legăturile curtenesti¹², iubiri cu de la sine putere punând sensuri în existența de sub cer a ne-nmăraților îndrăgostiți, iubiri îmbobocite și ofilite după cum le-a ajuns căldura soarelui din suflet: Petrarca¹³ și Laura¹⁴; Dante¹⁵ și Beatrice¹⁶;

¹¹ La acest soi de literatură se aliniază *Romanul Flamencăi* scris de un autor anonim în limba provansală în anul 1240.

¹² Latura e, pe la excepție, simțită în poemul *Frumoasa Doamnă neânduplecată* scris de Alain Chartier prin anul 1424.

¹³ Petrarca, Francesco (n. 1304 – d. 1374), poet italian de talie universală, primul mare liric modern încoronat la Roma (în Capitoliu) ca rege al poezilor (1341). Majoritatea lucrărilor sale sunt scrise în latină. Cu preponderență, versurilor petrarchiene sunt dedicate Laurei.

¹⁴ Laura de Sade (*Laura divină*) – iubirea platonice a lui Petrarca. Poetul o întâlnește într-o biserică din Avignon în 1327. Îi închină scrierea în versuri (sonete) *Canzoniere* sau *Rime* (1342-1347) alcătuită din două părți: *La vita di Madonna Laura* și *La morte di Madonna Laura*. Lucrarea cuprinde 366 de bucăți literare (318 sonete, 29 de tențioane, 9 sextine, 7 balade și 4 madrigale, câte una pentru fiecare zi a anului. Petrarca a iubit-o pe Laura, iar ea a născut copii de la soțul ei. Îndrăgostitul a rămas cu amorul nobil și cu suspinele. După moartea Laurei, poetul scrie poemul în terține *Triumfurile* (1350) lăsând față în față omul, dragostea și natura. Cardinalul-diacon Hans Ors Von Baltasar (n. 12 august 1905 – d. 26 iunie 1988) pune aici socoteala pe care a pus-o și erosului rilkeian de tip platonice: „Acestei iubiri, gloriatoare, desigur, îi este de ajuns opera creată”.

¹⁵ Alighieri, Dante (n. 1265, Florența – d. 1315 sau 1321, Ravenna). Autodidact. La 18 ani compune primul sonet, apoi altele strânse în primul roman autobiografic european *Viața nouă*. În opera sa, *Divina comedie* „trăiește și se mișcă... toată istoria universală” (A se vedea: A. Balaci. Dante Alighieri. Studii italiene. I. București, 1958, p. 29). Pentru Dante, era absurd aspectul iubirii corporale față de gingașa și suava Beatrice.

¹⁶ Beatrice, urmașa comerciantului Folco Portinari. Iubirea lui Dante pentru Beatrice se înfișează la nouă ani de cum o vede întâia dată la o serbare orașenească pe Ponte Vecchio, la Firenze. A doua oară o vede la 18 ani ai lui și de 17 ai fetei. După, e mereu urmărit de chipul ca o făptură îngerească (*donna angelicata*). La 20 de ani, Beatrice e dată în căsătorie după comerciantul Simone de Bardi. Puțin probabil că Dante ar fi vorbit vreo dată cu Beatrice. Se înțelegeau din priviri și prin salut. Despre dragostea lor și despre preamărirea ei aflăm din jurnalul intim *Viața nouă* (culegere de versuri lirice urmate de comentarii în proză). Sonetul *Atât de gentilă...* din *Vita Nuova* e urmat de un abzaț despre Beatrice unde citim: „aceasta nu e femeie, ci e mai degrabă un înger” sau „aceasta e o adevărată minune...”. (A se vedea: N. Rusu. Dante Alighieri. Schiță științifico-populară. Editura *Cartea moldovenească*, Chișinău, 1965, p. 21). După ultimul sonet, *Dincolo de sfârșit...*, găsim alte cuvinte ale aceluiași despre aceeași: „sper să pot spune despre ea asemenea lucruri, care n-au fost spuse nici odată despre vreo altă femeie”. (A se vedea: N. Rusu. Dante Alighieri... În: *Dante Alighieri. Divina comedie. Infernul*. Editura *Cartea moldovenească*, Chișinău. 1968, p. 6). Beatrice moare de tânăra, la 24 de ani. Deznădăjduit, adânc îndurerat, poetul e consolată ulterior de Donna Gentile (*Femeia blajină*), soția sa Gemma Donati care, într-un fel, reușește să alunge din viața soțului imaginea atât de dragă a celestei și sacralizatei Beatrice. Dante a scris versuri și altor femei: Pargoletti, Violetti, Lizetti, Pietrei.

P. Malatesta¹⁷ și Francesca¹⁸; M. Alcoforado¹⁹ și Bouton²⁰; Lespinasse²¹

¹⁷ Malatesta – familie de nobili italieni cu rol politic în sec. 13-14 la Rimini, anterior Ariminum, oraș în nordul Italiei cucerit de romani în 268 î. Hr. Ani lungi, neamurile s-au dușmănit, între ele ducându-se lupte crâncene, fratricide pentru putere. Din această rădăcină se trage un Sigismondo Pandolfo (1417-1468), un Gianciotto, un Paolo Malatesta (n. 1246/48?).

¹⁸ Francesca da Rimini – tânăra căsătorită contrar voinței sale cu schiopul Giaciotto Malatesta (n. 1240, Rimini, Italia – d. 1304, Torriano, Italia). Dar, din iubire pătimașă, Francesca devine amanta lui Paolo, fratele lui Gianciotto cel cu tară. Acesta îi surprinde sărutându-se și-i omoară. Francesca dă următoarea explicație emoționantei lor povești de iubire, sărutului ei cu Paolo: *Dar vrerea ta de-ți este-așa fierbinte / să știi al nostru-amor de focu-i prim, / voi spune-amestecând cu plâns cuvinte. / Spre-a pierde timpul stam ca să cetim / de Lancelot, cum l-a-ncurcat iubirea, / noi singuri doi și fără să bănuim. / Făcu să ne privim ades, cetirea, / și ne-am surprins cu-obraz decolorat, / ci-un punct făcut-a să ne pierdem firea. / Când am cetit cum zămbetu-așteptat / de mult, amantul și-l sărută-n fine, / atunci, în tremur tot, m-a sărutat / acest ce-acum în veci va fi cu mine. / Galeot fu basmul și-autorul lui / și-aici am pus cetirii pe-astăzi fine. - / Și-n timp ce unul povestea, văzui / plângând pe-al doilea-ncât de-nduioșare* (A se vedea: Cântul V. Cercul al doilea: Desfrățaji. În: Dante Alighieri. *Divina comedie. Infernul*, op. cit., p. 50).

¹⁹ Alcoforado, Maria, Ana (1640-1723), călugăriță portugheză, care a scris o culegere de 5 scrisori de dragoste compuse, după semne, între 1666-1669. Aceste scrisori sunt urma unei iubiri nefericite, rămânând în literatură prin expresia patetică, prin tensiunea dramatică a sentimentului.

²⁰ Bouton, Noël, marchiz de Chamilly, conte de Saint-Léger, socotit a fi destinatarul a 5 scrisori. Ulterior, critica literară a încercat să atribuie aceste răvașe aceluia care le-a tradus, adică lui Gabriel-Joseph de Lavergne, viconte de Guilleragues (n. 1628, Bordeaux – d. 1685, Constantinopol), autor dramatic, magistrat și diplomat, consilier al regelui în perioada habotnică a domniei lui Ludovic XIV. (A se vedea: Dicționar istoric critic. Literatura franceză. Coordonator Prof. univ., dr. Angela Ion. Autori: Elena Brăteanu, Luminița Ciuchindal ș. a. Editura *Științifică și Enciclopedică*, București, 1982, p. 70).

²¹ Lespinasse, Julie de (n. 9 septembrie 1732, Lyon – d. 23 mai 1776, Paris), epistolieră. În 1774 a fost stăpâna unuia din cele mai căutate saloane ale sec. XVIII. D-ra Julie este prietena lui d'Alembert. Scrisorile ei către acesta alcătuiesc unul din cele mai frumoase romane de iubire din sec. XVIII. (A se vedea: Grand Larousse en 5 volumes. 116.000 articule. 4450 photographies. 2800 dessins. 410 cartes. Tome 3. Fougères / morbrure. Larousse. Larousse 17. Rue du Montrarnasse 75298, Paris cedex 06, p. 1833). Julie scria iubitului ei: *Scumpul meu Guibert, [...] eu vă iubesc cu un așa grad de pasiune care îmi face să rătăcesc rațiunea* (A se vedea: Julie de Lespinasse. *Les tourments d'une passion*. A l'ombre des lumières. Adaptation théâtrale d'après la correspondance de Julie de Lespinasse par Bruno Cocquio et Philippe Lenaël, Solin, 1989, p. 41). Izvoare românești de mai târziu au dat „cugetări din M-lle de Lespinasse...” (A se vedea: *Femei despre femei*. În: Almanahul revistei *Moda nouă ilustrată...*, București, 1907, p. 64).

și Guibert (d'Alembert)²²; Goethe, Johann Wolfgang²³ și Charlotte (Lotta)²⁴; Lamartine, Alphonse-Marie-Louis de²⁵ și Julie Charles²⁶; Sophie Trébuchet-Hugo²⁷ și Lahorie Victor²⁸; Constant Benjamin de Rebecque²⁹

²² Guibert, ofițer, teoretician al artei militare, matematician. (A se vedea: Florence Braunstein – Silvestre Jean – François Pépin. Ghid de cultură generală. Traducere Roxana Dobrescu. Editura Orizonturi, Editura Lider, București, 1991, pp. 203-206). Scrisorile de dragoste ale Juliei Lespinasse adresate lui Guibert au fost publicate postum în anul 1809. Se socotește că ele sunt unul din cele mai memorabile monumente ale pasiunii (Sainte-Beuve).

²³ Goethe, scriitor german, cu influență asupra lui Eminescu. Autorul romanului epistolar *Suferințele tânărului Werther* (1774) în care elementele sale biografice se împletesc cu date din viața unui prieten de-al său sinucis dintr-o decepție de dragoste. Romanul are succes, dar stârnește o serie de sinucideri, socotit a fi o insultă adusă moralei publice, ajungându-se până la aceea că Goethe a trebuit să-și apere opera în fața unui tribunal. L-a inspirat Christiana Vulpius, care a fost întâi menajera sa, apoi îi devine soție. A nutrit pasiuni pentru poeta Marianne Willemer (Suleica), pentru Ulrike von Levetzow, pentru Aneta (Anetei, 1767), Francesca (Despărțire, 1769). Ursula, Barbara, Ana, Liza, Eva, Betina și Chet, Lili Schönerman, Brionie, Frederica. (A se vedea: Johann Wolfgang Goethe. Viața-i un lucru bun. O sută de poeme alese de Siegfried Unseld. Traducere de Ștefan Augustin Doinaș. Editura Univers, București, 1999, p. 15). La Goethe, pentru prima dată, apare în literatura germană, tema frământărilor tragice ale iubirii, precum procedeul de stăruitoare analiză sufletească (A se vedea: Ovidiu Drimba. Istoria literaturii universale, II. Ediție definitivă. Editura SAECULUM I. O. Editura VESTALA, București, 1997, p. 109).

²⁴ Charlotte, Buffi – fiica negustorului din Wetzlar. În defavoarea lui Goethe, ea l-a preferat pe uscatul Kestner, prietenul acestuia. Goethe pune în gura lui Werther (scrisoarea din 27 octombrie 1772) cuvintele-confesiune: *Nu duc lipsă de nimic, dar fără Lotta n-am nimic, sunt omul cel mai sărac din lume.*

²⁵ Lamartine, poet liric. Pe prispa sufletului său rămâne Mariantonia Jacomino (eroina romanului *Graziela*), Julie, (Elvira). Acesteia închină culegerea *Meditații*. Cele 24 de poeme de aici arătându-le ca fiind *geamătul și strigătul sufletului*.

²⁶ Chipul Juliei Charles l-a inspirat și el (Lamartine - n.n. mr) reproduce lumina interioară a personalității cuprinse de chin, de plictiseală, de simțul propriei rătăcirii, de singurătate și de pierderea dureroasă a femeii iubite. Iubirea lui e tristă, amărâtă - o mahnă: *L'amour seul est resté, comme une grande image / Survit seul est réveil dans un songe efface (La vallon).*

²⁷ Sophie (mama lui V. Hugo). Ea a fost intermediar între conjurații care au organizat complotul împotriva lui Napoleon I la 22 spre 23 octombrie 1810.

²⁸ Lahorie, Victor – nașul lui V. Hugo, general care a participat la complotul împotriva lui Napoleon I. A fost arestat și împușcat împreună cu alți 11 conjurați la 29 octombrie 1810.

²⁹ Constant, ziarist, critic literar. În noiembrie 1786 o întâlnește la Paris pe Doamna Charrière, care-i tulbură sufletul și căreia îi scrie mai mulți ani. Dragostea dintre Constant și Doamna Staël s-a delungit de la 19 septembrie 1794 până la 9 mai 1811. În 1815 (ianuarie – februarie) redactează *Memoriile* încântătoarei Juliette Recamier pentru care nutrește pasiuni fulgerătoare.

și Staël³⁰; Napoleon (I)³¹ și D. Clary³², și Josefina³³, și M. Walewska³⁴, și Maria-Luiza³⁵; Giacomo Leopardi³⁶ și Silvia³⁷; Alfred de Musset³⁸ și

³⁰ Staël, Anne-Louise-Germaine Necker, eseistă. De B. Constant o legă ani de iubire. În decembrie 1802 scrie romanul *Delphine* prin care trece firul unei iubiri nefercite și plină de neliniști pentru timpul în care trăiește autoarea.

³¹ Napoleon I. În 1803 devine Împărat al Franței. Numeroase aventuri amoroase. La moartea sa a pronunțat: *Franța, armată, Josephine.*

³² Cu Desirée C, viitoarea regină a Suediei, Napoleon s-a logodit în primăvara lui 1795.

³³ Josefina, a II-a soție a lui Napoleon căruia este infidelă având amanți printre ofițeri. Se despărț în 1809. Cauza morții Josephinei: suferința din dragoste.

³⁴ Napoleon a cunoscut-o în timpul campaniei în Polonia. De la ea a avut un copil, vestitul Alexandru Walewski.

³⁵ Maria Luiza era arhiiducesă de Austria. Din căsătoria cu Napoleon (11 martie 1810) s-a născut Napoleon Charles Joseph Francois Bonaparte. M. Tereza a fost regină a Franței (aprilie-decembrie 1812 și aprilie 1813-ianuarie 1814).

³⁶ Leopardi, Giacomo, scriitor. Prima dată se îndrăgostește în 1817 de vara tatălui său Geltrude Cassi Lazzari, căreia îi dedică poemul *Prima iubire*. În 1825/1826 o întâlnește la Bologna pe contesa cu înclinații poetice Teresa Carniani Malvezzi căreia îi închină poezia *Renășterea la viață*. La Florența (1830) nutrește iubire pentru Fanny Targioni Tozzetti, cântată ca Elvira în poezia *Consalvo* și ca Aspasia în *Aspasia, Stăpânitorul gând, Iubire și moarte, Sieși*. Pentru Leopardi, sămburele lumii e mahnirea, iar oamenii sunt frați întru suferință și moarte. Leopardi e mereu stăpânit de sentimentul durerii universale (*Grozama sau floarea pustiului*), e ros de singurătate (*Pasăre a singurătății*). În concepția sa, omul e lipsit de posibilitatea iubirii sincere, e sortit suferinței în toate epocile.

³⁷ Silvia – iubita, suferința dulce din tinerețea lui Leopardi. Ea este, de fapt, Teresa Fattorini, fiica unui slujitor din casa lor. Teresa a murit în 1818, la 25 de ani. Poezia *Silviei* (1828) e scrisă cu inima de odinioară referindu-se la Teresa: *La fel s-a stins și-n mine/ speranța-amăgitoare; - asemeni ție/ anilor mei destinul / le-a frânt pentru vecie tinerețea / Dar cum te-ai dus, o, dulce-nsoțitoare / a vârstei mele-n floare, / speranța-nlăcrămată ! / E-aceasta lumea noastră ? Truda, fapta, / avântul, bucuriile iubirii / de care-n gând povesteam cu tine ?.*

³⁸ Musset, Louis-Charles-Alfred de, scriitor francez. Scribe culegerea de versuri *Povestiri din Spania și Italia* (1829). Cântă în versuri dragostea exaltată în poemul *Rolla* (1833). Poet al pasiunii, spiritual, fantezist, elegiac, mereu în goană după plăceri. Între elegiile sale aflăm și cele patru *Nopti*: *Noptile de Mai, Noptile de Decembrie, Noptile de August și Noptile de Octombrie* (1835-1837). Poetul *Noptilor* dezvăluie drama iubirii sale pentru scriitoarea George Sand, întreruptă în 1835. Romanul autobiografic *Spovedaniile unui fiu al veacului* (1836) pornește de la relatarea povestirii de dragoste dintre dânsul și G. Sand. Aici nu este ratat nici sentimentul de pierdere a încrederii în relațiile personale, în valorile morale, deși pentru Musset rămâne convingerea că *amintirea iubirii este singura realitate durabilă, că iubirea, deși trecătoare, e singura fericire a omului, că iubirea termină întotdeauna în durere, că tristețea amintirii iubirii devine o plăcută amintire a fericirii, că nimic nu dă mai multă măreție omului decât o mare suferință*. (A se vedea: Ovidiu Drimba. Istoria literaturii universale, II. Ediție definitivă. Ed. SAECULUM.I. O., Ed. VESTALA, Buc., 1997, p.186). Nuvela *Fiul lui Tiziano* (15 mai 1838) transfigurează un epizod din 1837 al legăturii sale cu Aimée D'Alton.

George Sand³⁹; Charles Baudelaire⁴⁰ și J. Duval⁴¹ și Aglae Sabatier⁴²;

³⁹ Sand, George sau Amandine Lucie Aurore Dupin Dudevant, autoare franceză a aproape o sută de volume. A debutat cu romane sentimentale în care proslăvește atotputernicia iubirii ca valoare morală supremă prin esență susținând emanciparea socială a femeii: *Indiana* (1832); *Lélia* (1833); *Mauprat* (1837). Pledează și pentru împăcarea claselor prin dragoste: *Calfa care a făcut ocolul Franței* (1840), *Păcatul domnului Antonie* (1847).

⁴⁰ Baudelaire, Charles, poet francez (al crizelor de-o viață, al tragicelor scindări interioare), autorul volumului de versuri *Florile răului* sau *Florile malade* (1857). Cartea e condamnată pentru imoralitate și pentru că autorul vede în femeie sensul rău al lumii. Baudelaire amestecă în poezie tristețea și bucuria trăirii sentimentului de dragoste, ispita, atracția și osândă, alunecarea în păcat, extazul și inevitabila pierzare a sufletului aflat între Dumnezeu și Satan. Iubita ici e o lumină scumpă cu chip de Madonă, ici schelet, poetul oscilând mereu între păcat și ideal: *Dar pentru unii fi-vei doar o caricatură: / Amanții beți de carne, ei, nu vor cerceta / C-ascunzi cu eleganță umana-ți armătură. / Dar eu te vreau, schelete, cu nebulina ta!* (*Dans macabru*) sau *Era, deci, pe divanu-i și se lăsa iubită, / Surăsu-i de plăcere îi înfloreă dorința, / Iubirea mea adâncă o cuprindea-n ispită, / Ca marea-n flux când fărul își năruie ființa* (*Podoabele*), sau *Nu vă sfiți de ochii cei mai faloși din lume, / Voi, ochii ai mândrei mele, din care se strecoară / O nu-știu-ce minune ca Noaptea de ușoară...* (*Ochii Berthei*), sau *Căci încă are haz scheletul tău, / El mai păstrându-și grațiile sparte; / Orbitale-ți, ca solnițe de hău, / Mă pipărează cu tăceri aparte; / Da, încă are haz scheletul tău (Monstrul)*. (A se vedea: Charles Baudelaire, *Florile răului și alte poeme*. Așezate în limba română de Radu Cărneci. Chișinău, *Hyperion*, 1991, pp. 135, 199, 205 și 208). În poezia *Un hoit*, Baudelaire conchide asupra eternității iubirii, a cărei amintire nici moartea n-o poate distruge: *Atunci, iubito, spune-i și viermelui tău, care / Te va mușca de buze cu câte-o sărutare, / Că mi-au rămas păstrate, din tot ce mi-ai adus, / Lumina frumuseții și-obârșia de sus*. Baudelaire e firea mereu dedublă între celest și pământesc, între iubirea spirituală și cea carnală, între foamea plăcută de înalt și hrana scârboasă a prăbușirii, a rețezării zborului. Poezia lui e oglinda proprie a pendulării între negru și alb ca între cele două femei pe care le-a iubit parcă simțind cum *urcarea spre vârful spirituale ale trăirii erotice... alternează brusc cu bucuria coborârii în animalitate*. Între femeile cărora Baudelaire le-a închinat versuri sunt: Francisca (*Laudă Franciscăi mele*), Lola de Valence (*Lola de Valence*), Lethe (*Lethe*), Margareta (*Sonet de toamnă*). La 31 decembrie 1861, Eduard Manet (n. 1832 – d. 1883) pictează portretul Lola de Valencia, care l-a inspirat pe poet. Poezia sa, legată de urban, e plină de dezamăgire și pesimism. Baudelaire a trăit din scris. Moare pe brațele maicii sale total dezgustat de prostia universală.

⁴¹ Jeanne Duval, actrița de viță africană (mulatresă) întâlnită de Baudelaire în 1842, o Venus neagră, o prostituată cu totul decăzută de pe străzile Parisului, care l-a scos din minți trezindu-i un elan de înaltă iubire.

⁴² Aglae (Apollanie) Sabatier, tot ea, Marie Daubrun (Venus cea Albă) zisă și Moris Bruneau sau *La Présidente*. Ea a trezit poetului Baudelaire pure sentimente de dragoste. La 9 decembrie 1852, poetul îi adresează un prim poem *Celei prea vesele*, iar până în 1854 îi va mai dedica *Retraire*, *Confesime*, *Făclia vie*, *Zori spirituali*, *Deseară ce vei spune*, *Imn*. Baudelaire rupe legăturile cu Aglae în 1857 alegându-se, în amestec, cu infernul patimilor și cu ruperi de aspirație spre puritate.

Guillaume, Apollinaire⁴³ și M. Laurencian⁴⁴; C. Conachi⁴⁵ și Zulnia⁴⁶;

⁴³ Apollinaire, Guillaume (pseudonimul: Wilhelm Apollinaris Albertus de Kostrowitski, poet și critic de artă francez. În 1901 se îndrăgostește de englezoaica Annie Playden, care în 1904 îi respinge iubirea cum se arată în lucrarea *La Chanson du Mal - Aime*. Îndrăgostit de pictorița și poeta Marie Laurencin (1908). Iubirea pentru Laurencin pare să fie motivul atins aproape în toate poeziile sale: *La ei atunci m-am gândit, / Cei așteptați o viață-ntreagă, / Când am văzut cum s-au ciocnit / Tălharul cu muiera dragă / Și m-au făcut nefericit. // Regret, tu iadul l-ai născut / Deasupra-mi cer vreau de uitare. / Pentru divinul ei sărut / Stăpânitorii de popoare / Și umbra lor și-ar fi vândut. // [...] // Găsesc alt an în amintiri - // Era-n april, o dată-n zori, / Cântam de calde fericiri, / Cântam ai dragostei fiori, / În anotimpul cu iubiri (Cântarea celui rău-iubit) sau De tine bieții ochi mi-s plini / Cum e un lac de clar de lună...* Pe aceeași linie și poeziile: *Cântecul iubirii*, *Cântec de dragoste pentru Linda* ș. a. Prin 1914 se îndrăgostește de Louise de Coligny – Châtillon (Lou din lucrarea *Calligrammes*). În 1915 se îndrăgostește de Madeleine Pagès care-i inspire poezii. La 2 mai 1918, se căsătorește cu Jacqueline Kolb împlinindu-i-se visul din poezia *Pisica*. Editorul Pierre Cailler îngrijește culegerea postumă *Umbre ale iubirii mele*. Poeme (7 decembrie 1947).

⁴⁴ Laurencian, Marie, pictoriță portretistă franceză. Ca poetă scrie sub pseudonimul Luiza Lalann. Adeptă a cubismului (curent decadent). În 1909, Marie a pictat un portret unde sunt, în grup, Picasso, Fernan Olivie, Apollinaire și ea. Chipurile femeilor tinere, cu vestimentația specifică anilor 20, create de Marie au fost numite cândva *creațiile țării cu zâne*. Istoria iubirii pictoriței cu Apollinece este încă o ilustrație a epocii în care totul e nesigur, trecător, unde putezește ucigătoarea vreme, dar succesul te calcă pe călcăie. Ei s-au cunoscut în 1907 în împrejurări create de Picasso, ca să cunoască 5 ani încântători de atracție și de vrajă prin amestecul asprei mame a pictoriței. Ei se vor intrigi din cauza rudelor și se vor despărți după o întâmplare destul de stupidă. La 21 august 1911, din Louvre a fost furată *Jococonda*. De acest furt e bânuit un oarecare Jeri Piere, care anterior mai furase din muzeu și alte lucruri. Ca prieten cu acest Piere, Apollinaire este arestat alegându-se cu o săptămână în închisoarea *Sante* și cu iubirea tecinuită, iar Marie cu explicații date mamei sale privind inferioritatea lui Apollinaire. După despărțirea de iubitul ei (1912), Marie a scris versuri adânci, în care fierbe căința și părerea de rău. După aceeași despărțire, Apollinaire se adăpostește în familia lui Rober Delone, părtașul culturii întemiate pe culori.

⁴⁵ Conachi, Costache, botezat Alexandru. Conachi i-a închinat poezii fierbinți Zulniei: *Scrisoare către Zulnia, Pân-a nu răsări zori...*, altele. *A compus, o duzină de acrostihuri ce destăinuie felurite nume de femei: Anica, Luxandra, Marghioala, Casandra, Elena, Marioara, Casuca, Istili. S-a dedus... că poetul ar fi fost din cale afară de nestatornic în viața sa amoroasă, că era „politeist”, deoarece se închina la multe zeități, că își împărțea ușor inima, că avea prea multe muze inspiratoare ș. a. m. d. De altfel, acrostihurile lui Conachi, care poartă titlul general de „Nume”, nu trădează nici o simțire mai adâncă, nici un fior veritabil, alcătuite fiind din expresii șablonarde, din locuri comune.* (A se vedea: Efim Levit. *Viața, personalitatea și opera lui Costache Conachi*. În: Costache Conachi. *Opere. Literatură artistică*, Chișinău, 1978, p. 17).

⁴⁶ Zulnia (Smaranda) Donici – văduva cu cinci copii a lui Petrachi Negri (decedat în 1824), mama lui Costachi și a Elenei Negri. În 1828, C. Conachi se căsătorește cu Zulnia.

Gheorghe Asachi⁴⁷ și Bianca Milesi⁴⁸; V. Alecsandri⁴⁹ și Elena Negri⁵⁰;

⁴⁷ Asachi, Gheorghe. Poet. Primele versuri ale lui scrise în italiană (1809-1812) sunt dedicate Biancâi Milesi *cea mai renumită femeie a frumoasei Italii*. Considerat un *excellent meșteșugar al versului* în lirica intimă. În poeziile inspirate din dragostea pentru Bianca se găsesc imagini de o rară plasticitate (*La picior*) trădând note eminesciene (*Dulce apă cristalină, Amorul nemernic, Filosofia naturală*). Cântăreț al dragostei neîmplinite atinsă de nuanță de tristețe și deznădejde, poetul găsește în iubire îndemnul la creație și unul de însuflețire a patriotismului (*Profeția*). Dragostea pe care a cântat-o el este una spiritualizată, înălțătoare, ce se caracterizează prin castitate, delicatețe și o profundă afecțiune. De aceeași natură este și tipul de feminitate evocat de dânsul, aidoma cu o ființă cerească, cu o zână din povești. Încă la 1837, aga Gh. Asachi era socotit de M. Cogălniceanu ca *cel mai mare poet al românilor din câți trăiesc*. (A se vedea: I. G. Sbiera. Arhiva. Organul Societății științifice și literare din Iași, V, 1894, nr. 9-10, p. 237).

⁴⁸ Bianca Milesi. Dragostea castă/platonice a lui Asachi pentru Bianca s-a infiripat la 20 de ani ai poetului, la Roma. Pentru Asachi, Bianca este o ființă divină la care îndrăgostitul abia de încearcă să-și înalțe gândul *când întinzi a tale aripi, o, tu cugete-nfocate (La cug-etarea mea)*. Pentru dânsul, apariția iubitei e sărbătoare: *Pe a lumii orizontu a mea zână când s-arată...* (*Răsăritul de Lefca*). Poeziile lui în stil Petrarca au fost înmănușate în volumul *Leucaide* (după numele Biancâi în greacă: Leuca). Poetul a dat acest nume (Leuca) iubitei sale fiind influențat de tradiția școlii arcadiene. Leucăi i-a închinat sonete, deși, în italiană și nu numai, a scris și versuri anacreontice (*Părerea de rău*) și idilice. Asachi îi închină Leucăi poeziile *La Leuca* și *Consacrat memoriei de Leuca*. A doua poezie a fost scrisă în limbile română și italiană pe marginea unui portret al Biancâi ia 1849 când a aflat de moartea ei. (A se vedea: Gheorghe Asachi. Opere în două volume. Volumul I, Scrieri în versuri. Chișinău, Editura Hyperion, 1991, pp. 240-241, 244, 499 și 500).

⁴⁹ Alecsandri, Vasile, scriitor român. Dragostea lui pentru Elena Negri se aprinde în primăvara lui 1845 la Mânjina, proprietatea lui Costache Negri în Moldova de jos. Poetul îi închină ciclul *Lăcrimioare* (1840-1852), în care tresaltă o notă calitativ superioară în lirica de dragoste românească.

⁵⁰ Negri, Elena – fiica lui Costache Negri divorțată în 1843. Într-o poezie scrisă Elenei citim: *Inima să-ți spuie cât te iubesc eu!* sau *La sânu-ți dulce, dulce iubită, / C-un nume fainic, vesel să zbor (Pe albumul E... I și II, Bl[ânzi], 1845)*. (A se vedea: Vasile Alecsandri. Opere în zece volume. Volumul II, Chișinău, Editura Hyperion, 1991, p. 241). Ciclul *Lăcrimioare* începe cu poezia *Steluța* (Dedicatie E. N.). Inițialele trădează numele ei. La 8 septembrie 1846, E. Negri pleacă la Veneția pentru a-și întreaga sănătatea. Este însoțită de V. Alecsandri. În octombrie, poetul i se va destăinui: *Căci te iubesc, Elena, cu-o tainică uimire, / Cu focul tinereții, cu dor memărginit, / Cu lacrimi și credință, cu dulce fericire, / Cu tot ce este-n mine putere de iubit! (O seară la Lido)*. Plini de dragoste unul pentru celălalt, tinerii poposesc la Triest, Strasbourg, Paris, Ron, Napoli, Palermo (Sicilia), apoi, în drum spre casă, la 4 mai 1847, ora 3 dimineață, Elena moare pe vapor fiind înmormântată în curtea bisericii din Pera. Negrul alecsandrian, culoare simbol cu nenumărate semnificații... determinată... de moartea Elenei..., e semnul de doliu al poetului.

Th. Mann⁵¹ și Catia Mann⁵²; Gerard de Nerval⁵³ și Adrienne, Jenny Colon Stars⁵⁴, Boscary de Villeplaine⁵⁵, dar și Myrtha; Ludovic al XV-lea⁵⁶ și Madame de Maintenon, Alexandru I. Cuza⁵⁷ și

⁵¹ Mann, Thomas – nuvelist german. Opera manniană trage punți între artă și viață, între estetică și morală (nuvela *Tonio Krögers*), discrepanța dintre artist și viață (romanele *Casa Buddenbrook* (1901), năzuința de împăcare a idealului cu viața (tetralogia *Iosif și frații săi* (1933-1943). În romanul *Lotte la Weimar* (1939) evocă personalitatea lui Goethe, din care s-a inspirat în tinerețe. Mann stăpânește excelent detaliul realist, fraza filozofică.

⁵² Catia Pringsheim-Mann – „prințesa” scriitorului. Încă de pe când Katija îi era logodnică, Thomas îi scria dintr-un profund sentiment de dragoste transformând elementul autobiografic în unul artistic și viceversa: *Știi de ce ne potrivim atât de bine unul cu altul? [...] pentru că ești – în înțelesul pe care îl dau eu acestui cuvânt – o prințesă. Și eu care – acum poți râde de mine, dar trebuie să mă înțelegi! – m-am considerat întotdeauna un fel de prinț, mi-am găsit mireasa și tovarășa cu siguranță mie predestinată*. (A se vedea: Ion Ionași. Thomas Mann. Editura Pentru literatură universală, București, 1965, p. 11). În scrisoarea din 6 iunie 1904, Thomas scrie aceleiași: *Ah, Catea! [...] Poate-i slăbiciune, dar nu am pentru dumneata nici un reproș. Doar iubire! Doar iubire!*. (A se vedea: Ioana Părvulescu. Timpul corespondenței – corespondențe în timp. *România literară*, 28 februarie 1991, p. 20).

⁵³ Gerard de Nerval. Poet care a purtat *Soarele negru* numit *Melancolie*. El le-a iubit platonice și din pasiune (în opoziție) pe Adrienne (Sfânta) și pe Jenny Colon (Zâna): *Lin modulând pe liră precum Orfeu din mână / Suspine dulci de Sfântă și țipete de Zână (El desdichado)*. Despre Myrtha scrie: *Gândesc la tine Myrtha, divină vrăjitoare, / La mândra Pausilippa, cu focuri mi arzând, / La fruntea ta-n lumină din Orient răsând, / La strugurii tăi negri din bucla orbitoare (Myrtho)*. (A se vedea: Gerard Nerval. În: Atlas de sunete fundamentale. Antologie, prezentări, traduceri și postfață de Șerban Aug. Doinaș. Editura Dacia, Cluj-Napoca, 1988, pp. 181-183).

⁵⁴ Jenny Colon Stars. Actriță și cântăreață lirică (soprană). Gerard se îndrăgostește de aceasta prin 1837. Ea nu i-a răspuns la dragostea lui. La 15 decembrie 1840, Gerard o revede pe J. Colon la o premieră în Belgia. Aceasta a fost pentru poet femeia ideală care i-a amintit întotdeauna de mama lui, pierdută de dânsul la vârstă fragedă și fiind crescut de un strănepot al ei.

⁵⁵ În dragostea pentru Boscary, doamnă cu salonul ei, vizitată și de Gerard, care, ca pretendent la iubire față de ea, a fost învins de William Williams-Hope, banchir și naturalist francez.

⁵⁶ Ludovic al XV-lea. Căsătorit cu vara-să Maria Tereza, fiica lui Filip al XIV-lea al Spaniei, urmasă a căsătoriilor dintre verișori primari. Regele Soare a avut 6 copii cu regina și 13 – din relații extraconjugale. Prima din cele trei favorite/metrese ale lui Ludovic a fost Louise Francoise de la Boume La Blanc de La Valliere. Dar Ludovic al XV-lea a avut ca amantă de 78 de ani (la 80 de ani ai săi) pe Madame de Maintenon.

⁵⁷ A. I. Cuza (n. 20 martie 1820, Birlad, România – d. 15 mai 1873, Ghedeliberger, Germania). (A se vedea: Aventurile amoroase ale prințului Marii Uniri. Sânge Albastru. Sfârșit lamentabil. În: *Ziarul național*, Vineri, 7 iunie 2013, Nr. 6 (006), p. 24). Creșterea și căderea lui s-au datorat femeilor.

Cocuța Vigoride⁵⁸, și M. Obrenovici⁵⁹; A. Mateevici⁶⁰ și Teodosia Novițka-ia⁶¹; John Montagu de Beaulieu⁶² și Eleanor Thornton⁶³; Flavius Iustinian⁶⁴;

⁵⁸ C. Vigoride, soția caimacanului Nicolae Vigoride.

⁵⁹ Maria Obrenovici, sârboaică frumoasă trupește, cochetă. Fiica lui Costin Catargi și a soției acestuia, Smărănda Iordache Balș. Aventura lui I. Cuza cu Maria, s-a preschimbat într-o dragoste înrobitoare. Mai tânără cu 10 ani ca Elena-doamna, fiica postelnicului Iordache Rosetti. Curtezana M. Obrenovici avea legături cu Rusia, era rudă prin căsătoria legată (1875) de fiul ei, prințul Milian cu Natalia Cheșco, fiica lui Petre Chișco, colonel de husari, căsătorit cu Profira Sturdza, nepoata de fiu a lui Ioniță Sturdza Vodă. În 1882, Natalia este regină a Serbiei. Retrasă la o mănăstire catolică din Franța, după decesul (1903) fiului ei, regele Alexandru al Serbiei. Surorile ei s-au căsătorit cu marii diplomați români Grigore și Eugen Ghica. (A se vedea: G. Bezviconi. Boierimea Moldovei dintre Prut și Nistru. București, 1940, pp. 81-82). M. Obrenovici era o *Mata Hari* pe lângă cercurile conducătoare ale României. Ea a născut doi fii lui A. Cuza, crescuți de Elena-doamna. La 11 februarie 1866, A. Cuza e silit să abdice la tron, nu fără ajutorul Mariei.

⁶⁰ Alexei Mateevici. Poet, preot, fiul preotului Mihail Mateevici și al Nadejdei, fiica protopopului Ioan Neaga din Căușeni. Absolveste școala primară din s. Zaim, Căușeni, Școala Teologică din Chișinău (1902). Publică la început poezie și alt soi de literatură în ziarul *Basarabia*. Face Academia Teologică din Kiev. În 1914 predă la Seminarul Teologic din Chișinău. Se căsătorește cu Teodosia Novițka. Numit de soția sa Лисик, Люсик. Corespondența dintre Mateevici și T. Novițkaia a avut un caracter intim. Teodosia îi scria: „Îți expediez prin poștă un milion de sărutări – cele mai înflăcărâte, cele mai fierbinți – suficiente pentru toate punctele geografice! Repartizarea lor e însă la discreția ta”. (A se vedea: Eugen Lungu. Alexei Mateevici. Monolog epistolar. În: *Revista literară*, nr. 2, februarie 2018, p. 6). Prins de iubirea Teodosiei pe latura corespondenței cu aceasta, poetul Mateevici o asalta printr-o traducere, în aluat intim, din Schiller: „Dă-mi partea care mi-o doresc / Și-ți mulțumesc în fel și fel. / Mi-oferi un suflet ingeresc - / La naiba! Ce să fac cu el?”.

⁶¹ Teodosia/Teodora Boris Novițka, de proveniență polonă. Din dragoste o numea Дозик, Дозюрочка, Дозинька, Дозенок, Пышечка. Căsătorită cu A. Mateevici în anul 1914. Ea era fiica preotului din s. Djirini, regiunea Kiev. La 23 decembrie 1915 în familia Mateevici se naște fiica Nina.

⁶² John Montagu – Lord Montagu de Beaulieu. John a ținut două soții: Lady Cecil (d. 1919) și Pearl Crake. Dragostea dintre John și Eleonor (anul 1902). De la acestea și de la amanta sa Thorn, aristocratul a avut 4 fiice. Abia la 20 octombrie 1926, i s-a născut un fiu Edward John Barington Douglas Scott-Montagu (la 36 de ani ai lui John).

⁶³ E. Thornton, secretara lui John în magazinul său de mașini. Thorn a fost model pentru emblema de pe capota mașinii Rolls-Royce. Iubita a murit la 13 decembrie 1915 în accident de corabie pe care se afla cu John. Aristocratul a scăpat cu viață, iar corpul ei n-a mai fost de găsit. John n-a ascuns legăturile sale și iubirea cu Thorn.

⁶⁴ Flavius Petrus Sabbatius Justinianus / Iustinian cel Mare, împăratul Imperiului Bizantin. Cu renume în antichitatea târzie și cu 40 de ani în fruntea Imperiului Roman. Ortodocșii îl sărbătoresc la 14 noiembrie. Istoricul Procopius din Cezarea (sec VI) îl descrie pe partea cea rea a lucrurilor. Legile Imperiului Roman nu permiteau căsătoria bărbaților de rang înalt cu curtezane. Dar Iustinian a anulat tradiția din dragoste pentru curtezana Teodora.

și Teodora⁶⁵; Suleyman Magnificul⁶⁶ și Roxelana⁶⁷; Igor Stravinski⁶⁸ și Coco/Gabriela Chanel⁶⁹; Franz Jozeph⁷⁰ și Sissy⁷¹, și Katherina Schratt⁷²

⁶⁵ Teodora, curtezană, dansatoare, actriță de circ de un farmec aparte aprinzător de pasiuni. După relația cu un guvernator din Africa de Nord, Teodora revine la Constantinopol unde se ocupa de torsul lânii într-o casă din preajma palatului imperial. Dragostea înfiripată între împărat și Teodora a dus la încoronarea lor la 1 august 527. De comun cu Iustinian impun legea creștină în imperiu, fac schimbări în ce privește căsătoria și divorțul, viața actrițelor, a curtezanelor pentru unele deschizându-se un azil în Constantinopol, altele fiind trimise pe la mănăstiri.

⁶⁶ Soliman I / Legiuitorul / Cel Strălucit / Magnificul (n. 6 noiembrie 1494 – d. 5 septembrie 1566). Domnia: 30 septembrie 1520 – 6 septembrie 1566. Conducătorul armatei și coordonatorul politicii în Imperiul Otoman. Din dragoste, încalcă tradițiile căsătoriei din Imperiu luând-o de soție pe sclava Roxelana. Haremul sultanului avea 4 concubine principale și 300 inferioare – multe fiind creștine ca prăzi de război. Sultanul avea dreptul să aibă 4 soții, dar fără a fi înșurat. Roxelana l-a făcut pe Sultan să se însoare cu dânsa.

⁶⁷ Roxelana s-a născut cu numele Alexandra Anastasia Lisowska. În turcește i s-a zis Hurrem Haseki Sultan. Ea a fost întâi concubina sultanului, apoi soția lui. Hurrem se traduce ca *nos-tima veselă*. Alexandra era una din cadănele din haremul sultanului, pe care ajunge să-l influențeze. Iubita a ajuns stăpână a Imperiului. Roxelana era din rândul celor 300, dar ajutată de eunuc și de mama sultanului devine femeia iubită de Soliman născându-i un moștenitor.

⁶⁸ Igor Stravinski (n. 17 iunie 1882, Rusia – d. 6 aprilie 1971, SUA). Compozitor, pianist, dirijor, emigrant rus în Franța. La reprezentarea cu ghinion (1913) a lucrării lui Stravinski *Ritor de primăvară* în Franța a fost și Chanel.

⁶⁹ Chanel/Gabriela Boner (Coco) Chanel, modelier francez, a pus bazele casei de parfum Chanel având și o influență mare asupra modei din sec. XX. Cei doi s-au reîntâlnit în 1920 când iese pe piață Chanel N. 5, iar Coco își deplângea moartea iubitului ei Arthur Boy Capel. Din simpatie pentru compozitor, Coco invită familia lui Igor să trăiască la vila ei. Atunci a început frumoasa lor poveste de dragoste.

⁷⁰ Franz Joseph (n. 18 august 1830, Viena – d. 21 noiembrie 1916, Viena). Rege al Ungariei, Boemiei, Croației, mare duce al Bucovinei, mare principe de Transilvania, mare voievod al Serbiei, Împărat al Austriei din casa Habsburg. Căsătorit din dragoste (24 aprilie 1854) cu printesa bovară Elisabeta Wittelsbach.

⁷¹ Elisabeta Amalia Eugenia de Wittelsbach sau Sissy (n. 24 decembrie 1837, Bavaria, Germania – d. 10 septembrie 1896, Geneva, Elveția). Verișoara lui Franz Joseph pe linie maternă. Povestea de dragoste dintre soți apărută de la prima vedere s-a întins peste întreaga Europă fiind una cum nu s-a mai întâlnit la cuplurile regale. Dar iubirea lor s-a stins prea devreme, deși conșoarta, iubitoare de călătorii, trece prin istorie ca devotată soțului. Din proprie voință, Sissy i-ar fi căutat regelui o amantă.

⁷² Kotharina Schratt, Baroness Kiss von ittebe (n. 11 septembrie 1853, Baden, Austria – d. 17 aprilie 1940, Viena). Actriță austriacă în activitate și cu renume până la 1900. A fost metresa lui Franz Joseph până la sfârșitul vieții lui (34 de ani). Regele i-a construit vila Schratt în Bad Ischi dăruindu-i și un palat cu trei etaje în Viena. Regina Elisabeta n-a dat prea mare însemnătate acestui fapt și nici relațiilor dintre soțul ei și metresa.

Vadim Plemiannikov⁷³ și Brigitte Bardot⁷⁴; Laurence Olivier⁷⁵ și V. Leigh⁷⁶; Hemingway⁷⁷ și Agnes von Curovsky⁷⁸ și E. H. Riciardcon⁷⁹, Pauline M. Pfeiffer⁸⁰, și M. Gellhorn⁸¹, și Mary Yälch⁸², și A. Ivancich⁸³;

⁷³ Roger Vadim Plemiannikov. Regizor, scenarist, actor. Căsătorit cu actrița Brigitte Bardot. Căsătoria (1952-1957) se rupe prin divorț. Vadim a avut 4 căsătorii, din care a doua numai n-a fost cu actriță. Brigitte a rămas steaua lui până la moarte.

⁷⁴ Brigitte Bardot. Actriță de cinema, model foto, cântăreață, scriitoare. A fost dragostea lui Vadim Plemiannikov de cum a văzut-o pe coperta revistei *Elle*. Filmul său *Dumnezeu a creat femeia* a scos-o în lume pe Brigitte. Film de sentiment, de pasiune nemaiștiută până atunci. Vadim și Brigitte divorțează în decembrie 1957. Căsătoria lor a durat 5 ani. După filmul *Viață particulară*, Brigitte este cea mai fotografiată femeie din lume. Se retrage din cinematografie în anul 1973. Se căsătorește a doua oară în 1992. (A se vedea: Fericiți ca îngerii. În: *Ziarul Național*, Vineri, 2 august 2013. Nr. 14 (014), p. 24).

⁷⁵ Laurence, Olivier. Fiu de preot. Actor de cinema. Mai multe căsătorit după și până la anul 1940 având și copii. La 1961 s-a căsătorit cu Plourait Djoan care i-a făcut 3 copii.

⁷⁶ Vivien Leigh. Iubirea vieții lui Laurence Olivier. S-au cunoscut în procesul de lucru la filmul lor comun *Flăcări deasupra Angliei* (1937), iar, după filmul *21 de zile împreună*, se căsătoresc (31 august 1940). Vivien avea și ea soț și copii. Au apărut în cuplu numai în filmul *Lady Hamilton*. Soțului nu i-a plăcut succesul lui Vivien în filmul *Pe aripile vântului*, după care ea n-a mai jucat în filme. Avântul iubirii lor n-a putut fi oprit de nimeni, când și-au permis ca Vivien să joace rolul psihopatei Blanche Du Bois din piesa *Un tramvai numit dorință* de Tennessee Williams. Vivien a luat *Oscarul*, dar trădarea lui Laurence a lăsat urme grele. La 1961 soții divorțează.

⁷⁷ Hemingway, Ernest. Scriitor, jurnalist. Despre relațiile lui cu femeile citim în cartea scriitorului Bernis Kert *Femeile lui Hemingway*.

⁷⁸ Agnes, soră medicală de la Crucea Roșie. A întâlnit-o (1918) la spitalul din Milano (SUA) unde Hemingway își vindeca genunchiul cu schije de pe urmele războiului. Ea era cu 7 ani mai în vârstă ca dânsul. În ianuarie 1919 hotărâsc să se căsătorească. Dar, în martie 1919, ea se mărită cu un italian.

⁷⁹ Elizabeth Hadley Riciardcon. Pianistă. Se cunosc în Cîkago. Pasiunea pentru aceasta a făcut ca ei să se căsătorească la 3 septembrie 1921. În privința acesteia, Hemingway vorbea despre iubirea femeii frumoase.

⁸⁰ Pauline Marie Pfeiffer, iubita de rând a lui Hemingway. Cu aceasta pleacă (iulie 1926) la Pamplon. Legătura cu Hadley se rupe în noiembrie 1926. S-au despărțit în ianuarie 1927. În mai 1927 se căsătorește cu Pauline. Perechea pleacă la Paris în martie 1928.

⁸¹ Marta Gellhorn este femeia pe care a cunoscut-o la Madrid în hotelul *Florida* unde era statul-major al internaționaliștilor și Clubul corespondențelor. În acele zile din anul 1937 a scris unica sa piesă *Coloana a cincina*. Martha era jurnalistă și scriitoare. L-a inspirat la scrierea romanului *Pentru cine trag clopotele*. Va recunoaște că nu l-a iubit și că: *Eram buni în război și întrucât nu exista niciun război, noi l-am creat pe al nostru....* Divorțează în 1945. (A se vedea: Dragoste pasională și călătorie tumultuoasă. În: *Ziarul național*, Vineri, 30 august 2013. Nr. 17 (017), p. 24).

⁸² Măry Yälch (n. 1908 – d. 1986).

⁸³ Adriana Ivancich (n. 1932). S-au întâlnit la Veneția (1948). Povestea lor de dragoste a durat 6 ani. Hemingway i-a scris scrisori. A fost o dragoste platonice.

Fr. Roosevelt⁸⁴ și Lucy Mercer⁸⁵; M. Tănase⁸⁶ și C. Brâncuși⁸⁷; Auguste Rodin⁸⁸ și Rose Beuret Mignon⁸⁹ și Camille Claudel⁹⁰ și Gwen John⁹¹, și Ducesa de Choiseul⁹²; Carol al II-lea⁹³ și Elena Lupescu⁹⁴;

⁸⁴ Franklin Delono Roosevelt. Al 32-lea președinte al SUA (4 martie 1933 – 12 aprilie 1945). Căsătorit (1905) cu Anne Eleonore Roosevelt.

⁸⁵ Lucy Page Mercer. Secretara de credință catolică a lui Roosevelt din 1914. Iubirea lor a început în 1916. Și-au scris misive de dragoste. Se vorbește de o mare iubire între aceștia.

⁸⁶ Maria Tănase (n. 25 septembrie 1913, București – d. 22 iunie 1963, București). Artistă. La 17 ani cântă într-un bufet de cartier, joacă spectacole la teatrul *Cărăbuș*. Maria s-a îndrăgostit de Brâncuși în anul 1938, la Paris. Ea era la vârsta de 25 de ani, el - în vârstă de 62 de ani. Pe urmele concertelor sale, artista a fost numită *Pasărea Măiastră* și *Regina cântecului românesc*. Din mulțimea cântecelor ei reținem: *Cine iubește și lasă, Până când nu te iubeam, Lume, lume...*

⁸⁷ Constantin Brâncuși – *părintele sculpturii moderne* (n. 19 februarie 1876, Hobița-Peștisani, Gorj – d. 16 martie 1957, Paris, Franța). Iubirea dintre Brâncuși și M. Tănase a durat un an. Sculptorul a gelozit-o cam din strâns pe amantă, aceasta ducând la despărțirea lor. Neica n-a prea regretat rămânând la părerea sa despre Maria: *Casandră antică, o plângătoare profesionistă, ajunsă bună pentru zaiafeturi de trântori*. (A se vedea: Petre Padrea. *Brâncuși – Amintiri și exegeze*. Editura *Vremea*, 2009, 288 p.).

⁸⁸ Auguste Rodin / Francois-Auguste-Rene-Rodin. Sculptor francez. Cel mai mare sculptor de la Michelangelo încoace. În 1883 o întâlnește pe talentata sculptoriță Camille Claudel. Iubirea lor a dat multe lucrări excelente. Ea a fost sursa lui de inspirație. O relație dureros ruptă.

⁸⁹ Rose Beuret Mignon, croitoreasă franceză și muza lui Rodin, cu care s-a căsătorit la 29 ianuarie 1917. Pe Rodin îl cunoștea din 1864 îndrăgindu-l pe toată viața, deși el a avut mai multe iubite între 1907-1912.

⁹⁰ Camille Claudel. Eleva și amanta lui în 1883. Sculptoriță rănită de păreri că-l imită pe Rodin, de care se îndepărtează cu încetul. A îndepărtat-o de Rodin și legătura acestua cu Rose Beuret, model în saloanele de modă. Camille a rupt legăturile cu Rodin din gelozie.

⁹¹ Gwen John / Gwendolen Mary John. Artistă galeză. A pictat portrete feminine. Dragostea ei pentru Rodin s-a început în anul 1904 când ea a fost model pentru sculptura *Muse Whistler*.

⁹² The Ducesa de Choiseul, amanta lui Rodin din 1904. Legătura lor a ținut până în anul 1912.

⁹³ Carol al II-lea. Căsătorit (1920) cu o fată din lumea proastă, apoi cu Principesa Elenilor și de Danemarca, Elena. Carol al II-lea pleacă în Occident cu iubita sa Elena Lupescu (1923). Acolo trăiește cu numele Carol Caraiman. Revine în țară (1930) pentru a fi încoronat cu condiția despărțirii de Lupescu, căreia i se atribuia renunțarea lui la tron. În august 1940, la insistența dușmanilor săi abdică la tron tot din cauza Elenei. Carol pleacă din țară în Elveția împreună cu E. Lupescu la 8 septembrie 1940. Se vor căsători în Brazilia (1947).

⁹⁴ Elena Volif / Lupescu. Divorțată de locotenentul Ion Tâmpăanu. Amanta frumoasă a lui Carol II din 1922. La 12 august 1930, Elena revine, cu pașaport fals, în România odată cu Regele, dar trăiește la Sinaia. Pleacă din nou din România însoțindu-l pe rege în 1940. În octombrie 1940, legionarii cer extrădarea Elenei pentru participare la asasinarea lui Corneliu Zelea Codreanu (30 noiembrie 1938), conducătorul *Gărzii de fier*. Carol și Elena au trait în Estoril, Portugalia în Villa del Sol cumpărată de fostul rege. În 2003, sicriile lor din capela Regilor Portugaliei au fost aduse la Mănăstirea Curtea de Argeș, dar puse la distanță unul de altul.

Regele Mihai I⁹⁵ și Principesa Ana⁹⁶; L. Tolstoi⁹⁷ și Zamfira⁹⁸; Ștefan cel Mare⁹⁹ și Călțuna din Brăila¹⁰⁰, și Maria din Hârlău¹⁰¹, L. Rebreanu¹⁰² și Ștefana/„Fanny” Răducanu¹⁰³, Petofi Sandor¹⁰⁴ și Iulia Szendrey¹⁰⁵,

⁹⁵ Mihai I al României. Rege: 20 iulie 1927 – 8 iunie 1930 și 6 septembrie 1940 – 30 decembrie 1947. În noiembrie 1947 o întâlnește pe Principesa Ana îndrăgostindu-se de aceasta la nunta principesei Elisabeta a Marii Britanii. De fapt, ei au știut unul de altul ceva mai înainte de nunta în cauză, dar despre acest lucru s-a aflat mai pe larg la Nunta lor de Aur.

⁹⁶ Principesa Ana de Bourbon-Parma. Regele cere să se căsătorească cu aceasta după întoarcerea în țară. Autoritățile i-au cerut abdicarea. Regele și Regina-mamă părăsesc țara la 3 ianuarie 1948. În iunie 1948, tinerii s-au căsătorit plecând în Marea Britanie, iar în 1956 se stabilesc în Elveția. Au revenit în țară în anul 1997 la sărbătorile de Crăciun. La 10 iunie 1997 au săvârșit Nunta de Safir (65 de ani de la căsătorie).

⁹⁷ Conte Lev Nicolaevici Tolstoi. Esei, dramaturg, moralist (*Împărăția lui Dumnezeu este înăuntrul vostru*). Soția sa a fost Sofia Alexeevna Bers.

⁹⁸ Zamfira a fost una din românele *agățate* în Focșani de L. Tolstoi la anul transferării lui în armata de la Dunăre (1852). În *Jurnalul* său început în 1847, Tolstoi scrie la 2 august 1854: *După masă am dormit și m-am dus la Zamfira, cu succes...*

⁹⁹ Există mitul că voievodul Ștefan cel Mare, a avut ibovnice în toate ținuturile Moldovei, lucru susținut de scrisorile de la curțile domnești de la Iași, Vaslui, Roman, Bacău etc. Din corespondența vremii reiese că, pe unde poposea, domnitorul Ștefan, cerea să i se aducă seara ibovnice. Însă nu se face nicăieri mențiunea că acelea au și fost în dormitorul voievodului. Potrivit izvoarelor istorice, se știe cu siguranță că a avut 4 soții: Marușca, cu care s-a căsătorit în 1457, Evdochia de la Kiev (1463), Maria de Mangop (1472) și Maria Voichița (1480). Cât privește aventurile amoroase, despre care se spune că au fost cu sutele, nu pot fi probate decât două.

¹⁰⁰ Ibovnica lui Ștefan, Călțuna din Brăila (femeie căsătorită și de moravuri ușoare), i-a născut domnului un fiu Mircea.

¹⁰¹ Ibovnica Maria din Hârlău a fost o pescăriță care i l-a născut lui Ștefan cel Mare pe Petru Rareș. (A se vedea: Cât de mare era Ștefan cel Mare? Zece lucruri pe care nu le știai despre domnitor). În: *Moldova Suverană*, Vineri, 27 mai 2016, Nr. 63 (204), pp. 1-2).

¹⁰² Liviu Rebreanu. În 1911-1912 activa în calitate de secretar al Teatrului Național din Craiova. Prozator și dramaturg român. Devotat soției până la moarte. Romanticul Rebreanu scria: „Iubirea cere supunere, o supunere oarbă, ca și credința. În iubire n-ai să fii convins niciodată, n-ai să aștepți probe niciodată. Tot ce nu e supunere și devotament, nu e iubire”.

¹⁰³ Ștefana / Fanny Răducanu / Rebreanu. Actriță română. Căsătorită cu Rebreanu în mai 1912. Din prima căsătorie a avut o fată, Puia / Florica (n. 1909).

¹⁰⁴ Sándor Petőfi (n. 1 ianuarie 1823 – d. 31 iulie 1849, Albești, Transilvania). Actor, poet. Pseudonime: Rónal Sándor, Andor deac. Cântă: libertatea, iubirea – poemul *Nu poți interzice floarea* (1843) – femeia și împlinirile sufletești. Îndrăgostit de Róza Tóth (fiică de boier), de Etelca, de Berta. Cicluri de poezii dedicate: *Tóthi Suferințele dragostei* (1844); *Etelicai – Frunze de chiparos pe mormântul Etelcái* (1845), *Bertei – Mărgăritarele iubirii* (39 de poezii, în 1845).

¹⁰⁵ Iulia Czendrey l-a cunoscut pe Sándor la un bal din Carei (Ardeal, România). Mariajul lor (8 septembrie 1847) l-a făcut pe poet să scrie: *Am obținut tot ce-am vrut, Împărăția dragostei, Ce e iubirea, În liniștea amurgului. Sfârșit de septembrie.*

Iuri P. Lermontov și Maria M. Arsenieva¹⁰⁶, Vasile Conta și Maria Bălușescu¹⁰⁷, alți îndrăgostiți din obezile unei sau altei țări¹⁰⁸.

Fiecare pe drumul său, fiecare pe puterea dragostei sale și cu soarta sa, care nu le-a mai purtat chiar pe toate femeile ca de la Rodolf la Goiomen¹⁰⁹.

¹⁰⁶ A se vedea: История русской литературы. Под редакцией Д. Н. Овсяко-Куликовско-го, Т. 2-ой, ч. II, глава VI, с. 16.

¹⁰⁷ A se vedea: „Iubitele scriitorilor noștri”, Elena Negri, Bianca Milesi, Veronica Micle și Maria Bălușescu, iubitele lui V. Alecsandri și, respectiv, Gh. Asachi, M. Eminescu și V. Conta. În: *Almanahul Sfetea*, București, 1916, (I) editat de Librăria C. Sfetea, Calea Moșilor, 64. Întocmit de O. Minar. Publicație enciclopedică, pp. 148-150.

¹⁰⁸ Între aceștia: 1. Poetul Maurice Scève (n. 1501 – d. 1564) și poeta-muziciană Pernette du Guillet (n. 1520 – d. 17 iulie 1545); 2. Poetul Pontus de Tyard sau Thiard (n. 1521 – d. 23 septembrie 1605) și poeta Louise Labé, numită *Frumoasa Sforăreasă* (n. 1526 – d. 26 aprilie 1566); 3. Pierre de Ronsard (n. 11 septembrie 1524 – d. 27 decembrie 1585) și Cassandre Salviati (n. 13 februarie 1531 – d. 1607), apoi și Hélène de Surgères (n. 1545 – d. 1618); 4. Poetul Jacques Peletier du Mans (n. 1517 – d. 1582) și Louise Labé; 5. Jean-Antoine de Baïf (n. 19 februarie 1532 – d. 19 septembrie 1589) și Louise François de Gennes (n. 18 august 1744 – d. 1802); 6. Joachim du Bellay (n. 1522 – d. 1560) și Diana de France (n. 25 iulie 1538 – d. 11 ianuarie 1619); 7. Balzac (pseud. „Horace de Saint-Aubin” și „Vautrin”, anagrama numelui său „lord R’Hoone”) (n. 20 mai 1799 – d. 18 august 1850) și Laure de Berny (n. 23 mai 1777 – d. 27 iunie 1836), apoi și contesa poloneză Eve Hanska (n. 1805/1806 ? – d. 1882); 8. Edgar Quinet (n. 17 februarie 1803 – d. 27 martie 1875) și Ermiona Asachi (n. 16 decembrie 1821 – d. 9 decembrie 1900); 9. George Sand – un abreviat de la numele Sandeau – (n. 1 iulie 1804 – d. 8 iunie 1876) și Jules Sandeau (n. 19 septembrie 1811 – d. 24 aprilie 1883), apoi și Frederic Chopin (n. 1 martie 1810 – d. 17 octombrie 1849); 10. Auguste Poulet-Malassis sau Gustave Flaubert (n. 13 decembrie 1821 – d. 8 mai 1880) și Elisa Schlésinger (n. 23 septembrie 1810 – d. 11 septembrie 1888), apoi și scriitoarea Louise Colet (n. 15 septembrie 1810 – d. 8 martie 1876); 11. Charles-Augustin Sainte-Beuve (n. 3 decembrie 1804 – d. 13 octombrie 1869) și Adèle Foucher-Hugo (n. 27 septembrie 1803 – d. 27 august 1868); 12. François-René de Chateaubriand (n. 4 noiembrie 1768 – d. 4 iulie 1848) și Juliette Récamier (n. 3 decembrie 1777, Lyon – d. 11 mai 1849, Paris); 13. Benjamin Constant de Rebecque (n. 25 octombrie 1767 – d. 8 octombrie 1830) și Doamna Isabelle de Charrière (n. 20 octombrie 1740 – d. 27 decembrie 1805, Prusia) și Wihelmina von Cramm (n. 1758 – d. 1825), și dansatoarea Julie Talma / Louise - Julie Careau (n. 8 ianuarie 1756 – d. 5 mai 1805), și Caroline von Hardenberg (n. 5 februarie 1787 – d. 28 octombrie 1800); 14. Anatol France (n. 16 aprilie 1844 – d. 12 octombrie 1924) și Léontine Lippmann / Madame Arman de Caillavet (n. 14 iunie 1844 – d. 12 ianuarie 1910). 15. Antoine Marie Joseph Paul Artaud sau Antonin Artaud (n. 4 septembrie 1896 – d. 4 martie 1948) și Genica Atanasiu (n. 1897 – d. 1966).

¹⁰⁹ A se vedea: Gustav Flober. Doamna Bovari, *Cartea moldovenească*, Chișinău, 1973, p. 7.

TĂMÂIA IUBIRILOR LUI EMINESCU

Iubirile lui Eminescu nu acoperă slăbiciunea mocnită a omului de a se „lega” de fuste, de a se îndrăgosti mereu și de a-și etaja iubirile dintr-o erupere temperamentală bizară, uneori vulcanică, uneori copilărească, uneori șăgalnică și repede trecătoare. De pe muchia copilăriei mai răsărite spre fragedă tinerețe și mai departe, sufletul i s-a împărțit molipsitor de Casandra¹¹⁰, de Marta¹¹¹, de fata din Cișmigiu¹¹², din Florești-Gorj¹¹³, de Lida¹¹⁴,

¹¹⁰ Casandra Alupului, primul amor al poetului. Era cu 5 ani mai mare decât Eminescu. Fata a murit de dropică. Poetul îi va dedica poezia de 7 strofe *Cântecul Casandrei* unde citim: „Sunt ca lira spartă-n stâncă, / Sunt ca glasul din pustii, / Sunt ca marea cea adâncă, / Sunt ca moartea între vii” (A se vedea: Mihai Eminescu – Veronica. Romanul unei patimi. Reconstituire – document de Victor Crăciun. Editura *Pro Humanitate*. Editura *Semne*, 2000, pp. 101 și 96). Casandra era numită de poet și Elena. Criticul D. Popovici culege la caz: „Se poate bănuși însă o primă idilă la Ipotești, în vremea școlarizării de la Cernăuți; probabil o fată de sat pe care o chema Elena, sau căreia poetul îi spunea Elena din admirație pentru Vasile Alecsandri, cântărețul Elenei Negri (A se vedea: D. Popovici. Poezia lui Mihai Eminescu. Prefață de Ioana Petrescu. Editura *Albatros*, p. 27). Pălpăirea aceasta de fată pură ca laptele ne duce cu gândul la gestul băiatului îndrăgostit schițat în *Sara pe deal*, *Iubitei*, *Aveam o muză*, *Mortua est*. După alte izvoare, Elena era fata morarului din Ipotești (A se vedea: C. Popovici. M. Eminescu. *Venere și Madonă*, *Mortua est*. În: *Limba și literatura moldovenească*, N. 4 – 1969, p. 24).

¹¹¹ Martei, fata de la Blaj, îi este dedicată poezia „De ce să mori tu?”.

¹¹² Blajul de la 1866 l-a primit cu gazdă la baciul Bugneru Vasilică și la văduva Laura lui Gezsi, la crâșnicul Rațiu, Blajul cu Târnava și cu lacul Chezeteu pe malul cărora armoniza după închipuire frumusețea fetei dragi de la Cișmigiu: *M-aș pune pe-o floare de crin / Să-ți bea sufletul din sân, / Căci am eu pe-o floare necaz / Frumoasă-i ca ziua de azi !* (A se vedea: D. Popovici. Poezia lui Mihai Eminescu. Prefață de Ioana Petrescu, op. cit., pp. 117-118). Despre această fată, Eminescu scria: *Urmărirea din partea mea a celei fete de boieri în Cișmigiu când am venit din Blaj... figura – Coriolano!* (A se vedea: Ms. 2257. În: Eminescu. Opere III. Fragmentariul. Corespondență. Coordonatorul ediției: acad. Mihai Cimpoi. Editura *Gunivas*, p. 84).

¹¹³ Iubita din Florești-Gorj e socotită a fi una presupusă.

¹¹⁴ Lida, fata cea râvnitoare de amor (*Blonda Lid-amor gândește. / Marea vede chipu-i pal / Și-n adâncu-i zăgrăvește / Prin ruini un ideal*) e mai puțin probabil un chip acceptat care „l-a trăsni” pe Eminescu și mai repede unul schițat din fugă sau dorit, care accede transit pentru conturarea pasiunii feminine într-un spațiu unde ajunge să se împlinescă revelator iubirii visate: *Peste-un an în nopți de vară / Vezi pe luciul vagabond / Cum pescaru-n luntre zboară / Cu-al ruinei geniu blond*.

de Eufrosina Popescu¹¹⁵, de Carlotta Patti¹¹⁶, de Tudorița Pătrașcu¹¹⁷,

¹¹⁵ Popescu, Lina / Eufrosina / Vlastro Frosa (n. 20 octombrie 1821 – d. 3 noiembrie 1900), actriță română, „o glorie a teatrului vremii” (A se vedea: Ioan Massoff. Teatrul românesc. Privire istorică. Volumul II, (1860-1880), 1966, Editura pentru literatură, p. 288). Frosa este una dintre primele cinci eleve ale Școlii Speciale de Artă Dramatică, de Muzică și Declamație (*Teatrul Național, Societate Dramatică, Școală Filarmonică*) unde cursurile s-au început la 15 ianuarie 1834. Absolventă a *Societății Dramatice*, ea a strălucit în teatrul dramatic și liric. A creat roluri din dramaturgia lui V. Alecsandri, V. A. Urechia. După 1859, stabilită în țară, face parte din diferite asociații actricești. La 28 noiembrie 1868 (stagiunea 1868-1869) „se joacă pentru debutul d-nei Eufrosina Popescu, piesa *Fiamina*, comedie în 4 acte” (A se vedea: Teodor Burada. Istoria teatrului în Moldova. Ediție și studiu introductiv de I. C. Chișimă, Chișinău, *Hyperion*, 1991, p. 385). Eminescu n-o uitase pe Eufrosina nici în toamna anului 1870, lucru despre care T. Ștefanelli relatează următoarele: *Mie... mi-a vorbit odată și despre dragostea sa pentru actrița Eufrosina Popescu. Era atunci târziu noaptea și Eminescu bine dispus. El povestea câte de toate și așa comunicativ nu l-am văzut nici odată. De la povestiri vesele trecea la altele sentimentale, de la cântări la declamațiuni și de odată m-am trezit cu exclamațiunea sa: O! Eufrosina! Eufrosina.* (A se vedea: „Eminescu în amintirile contemporanilor. Ediția a doua, revăzută și completată. *Cartea moldovenească*, 1968, p. 106). Eufrosinei Popescu / Marcolini, Eminescu îi dedică poezia: *Amorul unei marmure*.

¹¹⁶ Carlotta Patti (n. 30 octombrie 1835, Florența – d. 27 iunie 1889, Paris). Soprana italiană. Debutează la New York (1861), cântă în sălile de operă și concert din Londra (1865), Petersburg (1869). Carlotta a fermecat și Bucureștii (20 martie – 3 aprilie 1869). Acestea închină Eminescu poezia *La o artistă*.

¹¹⁷ Pătrașcu, Tudora (? - d. 1896), actriță în trupa teatrală de la Craiova și în Teatrul român de operete. În necrologul scris de Caragiale la moartea acesteia (A se vedea: Caragiale. La mormântul unei artiste. În: *Sara*, Iași, 10 nov. 1896), nu se trece faptul că *Eminescu visa foarte tânăr; pentru Tudorița, un Endymion într-un act, numai că ...pentru nenorocirea debutantei, poetul tocmai atunci a fost ridicat din teatru și trimis transito la Viena: Endymion a rămas astfel un vis pierdut de poet* (A se vedea: Șerban Cioculescu. Viața lui I. L. Caragiale. Chișinău. Editura *Hyperion*, 1992, p. 189). Mitul povestește că Endymion este un vânător frumos și tânăr, pe care Diana îl vizita noaptea pe muntele Latmus. Cuvântul Endymion este întâlnit și la Apuleius tinând de următoarea întâmplare din *Metamorfoze*: în drum spre Tesalia, eroul Lucius, e ajuns de doi drumeți. Unul dintre aceștia, Aristomene, îi povestește despre prietenul său Socrate. După o noapte de amor cu bătrâna hangioaică Meroe, aceasta l-a vrăjit aducându-l într-un hal fără de hal. Ba mai mult: după ce Socrate îi povestește lui Aristomene despre legăturile sale cu Meroe, la hanul unde ambii au mas peste noapte, s-au arătat, două femei. Una dintre ele fiind Meroe și având în mână o sabie, a arătat spre Socrate zicând: *Soră Panthia, ăsta e scumpul meu Endymion, iubitul care, ziua și noaptea, și-a bătut joc de frageda mea tinerețe, acel care, disprețuind dragostea mea, nu numai că-mi scoate nume rău cu vorbele lui jignitoare, dar chiar se pregătește să fugă. Și eu, firește, înșelată și părăsită de acest al doilea Ulise, va trebui să plâng, ca o nouă Calipso, într-o veșnică singurătate*” (A se vedea: Lucius Apuleius. Măgarul de aur. Roman. Traducere și note de I. Teodorescu. Prefață de N. I. Niculiță, Chișinău. *Literatura artistică*, 1990, p. 41). Or, se poate concluda că oricum ar fi fost, Endymionul lui Eminescu pentru Tudorița, avea să se îndeplinească numaidecât pe motivul dragostei.

de Frederika Bogнар¹¹⁸, de Eliza¹¹⁹, de Natalița Micheru¹²⁰, și Clarisse Vernetz¹²¹, de blondele Marta¹²² și Milli¹²³, de multe exemplare feminine

¹¹⁸ Friederika Bogнар, artistă renumită de la Burgtheater (*Teatrul Curfii din Viena*) de unde pleacă în 1870. Eminescu avea intrare liberă în saloanele ei. Se zicea că *F. Bogнар nu rostește cuvinte, ci lacrimi* și că ea zguduia sufletele. După 1870, actrița a jucat doar în roluri eroice.

¹¹⁹ Eliza de la Viena. Blonda care în 1870 i-a trezit lui Eminescu frământarea împărțită de acesta lui Ștefăneli: - *Mă! Cunoști tu povestea Ilenei Cosinzene? Așa mi-o închipuiesc eu cum e această damă. Ai văzut ce ochi frumoși albaștri, ce păr bogat de aur are și ce frumoasă e în toate. Parcă-i chip tăiat în marmoră. E în stare să-ți tulbure mințile și să te cuprindă în vraja ei demonică. Nu mă mai duc la dansa. Dar s-a mai dus, ba a mai improvizat pentru dansa și o declarație pătimașă.* (A se vedea: T. V. Ștefăneli. Amintiri despre Eminescu. În: *Eminescu în amintirile contemporanilor*. Ediția a doua, revăzută și completată, op. cit., pp. 100-110).

¹²⁰ În 1872, până a pleca la Berlin, Eminescu e văzut în tovărășia țigăncii (mai curând pare a fi evreică) Natalița (sora lui Toma Micheru). Ea, cică, ar fi fost *de-o frumusețe rară și de o ușurință comună* (A se vedea: G. Călinescu. *Viața lui Mihai Eminescu*, 1966, Editura pentru literatură, p. 104). În contul îmbrățișerilor Nataliței îl recomandă Eminescu pe Toma lui T. Maiorescu în perspectiva unui concert la Iași (A se vedea: Andronic V. Țăranu. Cum l-am cunoscut pe Mihai Eminescu. În: *Revista Moldovei*, III, nr. 2-3, iunie-august 1923, pp. 14-17).

¹²¹ Clarisse, Vernetz, dilematica femeie vrednică de luat în seamă. Prin martie-august 1871, Eminescu îi scria: *Stimată doamnă, Chère amie/Pourquoi ne reponds tu pas a mes lettres, C'est tres mechant de ta part. Moi, je suis faché sur toi pour / il a le même amour que vous connaissait. Bon soir, mon etoil et mon ange ! Bon soir, bon soir ! Eminescu // M. Eminescu / Ușurința cu care am trimis-o se poate compara numai cu tremurul inimii mele cu care aștept răspunsul. Amândouă-s mari. Și la ce ? Stoic și mândru.* (A se vedea: Eminescu Opere. III. Fragmentarium. Corespondență. Coordonatorul ediției: acad. Mihai Cimpoi, op.cit., p. 528). Vrem să credem că anume de adresa Clarisei se interesa Mihai într-o scrisoare din 1874 trimisă pe numele lui frate-său Șerban căruia îi mărturisește despre niște frumoase acorduri sentimentale trăite cu foc sub cerul Berlinului: *Chipul ei nu-mi mai dă răgaz să studiez în pace. E divinitatea Elenei lui Menelaos, coborâtă pe pământ, ca să mă tortureze. Frate Șerbane, vezi de te interesează dacă nu s-a mutat de acolo de unde ședea... [...] O nu te mira, frățioare, de această schimbare. Vei înțelege, când vei afla că Amor, zeul atotputinte, mi-a cuprins inima, și fără să vreau sunt sclavul lui. Fata n-are cum să nu fie de la Berlin pentru că în 1874, fratele lui Mihai Eminescu, Șerban, se află acolo și acolo și moare la 27 noiembrie 1874.*

¹²² A se vedea: George Munteanu. *Hiperion I, Viața lui Eminescu*. Editura Minerva, București - 1973, pp. 87 și 88.

¹²³ Prin 1873, Eminescu, student la Berlin, scria mereu zâmbitoarei Milly, care-i înfrumuseța, umplându-i și de sens, plimbările în jurul Berlinului. (A se vedea: M. Eminescu. *Poezii postume*. IV. Anexe, introducere, tabloul edițiilor. Ediție critică. Îngrijită de Perpessicius. Cu 38 de reproduceri după manuscrise, Editura Saeculum I. O. București - 1998, p. 495). 2. Gh. Bogdan-Duică. *Eminescu la Berlin*. În: *Flamura*, Craiova, nr. 6, iunie 1925, p. 179).

care îi ațineau calea (Baudius¹²⁴, Rezi Calinescu, Riria)¹²⁵, iar la Iași, alte-le îi trimiteau scrisori parfumate¹²⁶, de Veronica Micle¹²⁷, de Eliza Paladi-

¹²⁴ Augusta Baudius-Wildbrandt, actriță la Burgtheater din Viena.

¹²⁵ E vorba că „maldărele de manuscrise păstrează strofe amabile despre tineretele ce-l serveau în cantine, în ospătării, în restaurante de mâna a doua și în pensiuni, ca și despre alte vieneze din vecinătatea Universității: *Prin ferestre ulițenici / Noi pândeam la Madam Mair / Și priveam cum Mamzell Rezi / Și cu Seppi joacă Staier*.

¹²⁶ E vorba de timpul 1876-1877 simțit din greu pe pielea sa, când era redactor la *Curierul din Iași* și își avea cvartirul în casa povestașului Ion Creangă. (A se vedea: 1. O. Minar. *Cum a iubit Eminescu*. Ediția II, București, *Librăria nouă*, [1912], p. 51); 2. C. Popovici. *Eminescu. Viața și opera*. Ediția a doua, revăzută și completată. *Cartea moldovenească*, Chișinău, 1976, p. 334.

¹²⁷ Micle, Veronica, poetă cu o moștenire literară de circa 80 de poezii. Botezată Ana, era dezmiernată *Alintata* și *Corina*, nume cu care nassaudeanca și-a semnat primele bucăți literare publicate în *Columna lui Traian* a lui B. P. Hașdeu. La școala primară, i-a plăcut să i se zică Veronica. Veronica absolveste Școala Centrală de Fete din Iași printr-un examen susținut în fața comisiei formate din V. A. Urechia, T. Maiorescu, Șt. Micle, N. Culianu, G. Pograt, O. Teodor și a. Micle (poreclit *Însurășelul*) o apreciază până într-atâta că, la 7 august 1864, o ia în căsătorie, din care rezultă două fete: Valeria și Virginia-Livia. Prima poezie a Veronicăi Micle a fost *Iluziile mele* scrisă și expedită la revista *Convorbiri literare* (1869). Poezia a rămas nepublicată și găsită mai târziu în mapele lui I. Negruzzi. (A se vedea: L. Curuci. *100 de ani de la moartea Veronicăi Micle*. În: *Femeia Moldovei*, N. 8, 1989, p. 6). Unii cercetători socot că Veronica l-a cunoscut pe Eminescu în 1869, alții presupun că lucrurile s-ar fi întâmplat în 1870, în 1872. În acest sens citim: *Dacă eventualitatea întâlnirii între Eminescu și Veronica Micle, în 1869 sau 1870 la Iași, rămâne puțin probabilă, cert este că în primăvara anului 1872, la Viena, Veronica Micle, pentru a da mai repede de urma poetului, a cerut găzduire la pensiunea Löwenbach, unde locuise pentru scurt timp și Eminescu. Într-adevăr, în primăvara lui 1872, Veronica se află la Viena 6 luni urmând a se trata de eczemă la dermatologii din străinătate. Aici, în casa (pensiunea) d-nei Lowenbach, îl întâlnește pe Eminescu. E vremea când tânărul poet „trece ca model de corectitudine și moralitate”, când se îndrăgostește de femeie, dar încă nu de o anume femeie. Se presupune că întâlnirea cu Eminescu ar fi fost căutată și organizată de Veronica. În 1872, Veronica debutează în revista ieșeană *Noul Curier român* condusă de T. Codrescu sub pseudonimul Corina cu nuvelele *Plimbarea de mai, la Iași și Rendez-vous*. Între timp, e recunoscută ca talent tânăr încă, dar deja bine format. (A se vedea: Vasile G. Pop. *Conspect asupra literaturii române și scriitorilor ei de la început și până astăzi, în ordine cronologică*, 1873, p. 120 (partea a II-a - 1876). Persistă și părerea că Mihai ar fi cunoscut-o pe Veronica abia în 1874 (A se vedea: Alexandru Vlahuță. *Mihai Eminescu. Cum a cunoscut-o (Eminescu) pe Veronica Micle. Convorbiri literare*, an. XXV (1892), nr. 11 și 12, 1 martie, p. 1047). Veronica publică și la *Revista literară*. În 1881, gentila poetă colaborează la *Familia* lui I. Vulcan cu *Soarta mea*, apoi la *Literatorul* lui Macedonschi publicând *Mater dolorosa* (martie 1882). În 1887, la București, apare filada ei *Poezii*. Un exemplar i-a fost oferit lui Eminescu având următoarea dedicație: *Scumpului meu Mihai Eminescu ca o mărturisire de neștearsă dragoste. Veronica Micle. București, 6 februarie 1887*.*